

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2021. gada 17. jūnijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Publiskie iepirkumi – Pamatnolīgums – Direktīva 2014/24/ES – 5. panta 5. punkts – 18. panta 1. punkts – 33. un 49. pants – V pielikuma C daļas 7., 8. un 10. punkts – Īstenošanas regula (ES) 2015/1986 – II pielikuma II.1.5. un II.2.6. aile – Publiskā iepirkuma procedūras – Pienākums paziņojumā par līgumu vai iepirkuma specifikācijās norādīt, pirmkārt, saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamo daudzumu vai paredzamo vērtību un, otrkārt, to maksimālo daudzumu vai maksimālo vērtību – Pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi – Direktīva 89/665/EEK – 2.d panta 1. punkts – Publiskā iepirkuma pārbaudes procedūras – Līguma spēkā neesamība – Izslēgšana

Lietā C-23/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Klagenævnet for Udbud* (Publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisija, Dānija) iesniedza ar 2020. gada 16. janvāra lēmumu, un kas Tiesā reģistrēts 2020. gada 17. janvārī, tiesvedībā

Simonsen & Weel A/S

pret

Region Nordjylland og Region Syddanmark,

piedaloties

Nutricia A/S,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Vilars [*M. Vilaras*], tiesneši N. Pizarra [*N. Piçarra*], D. Švābi [*D. Šváby*] (referents), S. Rodins [*S. Rodin*] un K. Jirimēe [*K. Jürimäe*],

ģenerāladvokāts: M. Kampos Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

* Tiesvedības valoda – dāņu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Simonsen & Weel A/S* vārdā – *S. Troels Poulsen*, advokat,
- *Region Nordjylland* og *Region Syddanmark* vārdā – *T. Braad* un *H. Padkjær Sørensen*, advokater,
- Dānijas valdības vārdā – *J. Nymann-Lindegren* un *M. Jespersen*, kā arī *M. Wolff*, pārstāvji,
- Beļģijas valdības vārdā – *L. Van den Broeck* un *J.-C. Halleux*, pārstāvji,
- Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *R. Kanitz*, kā arī *S. Eisenberg*, pārstāvji,
- Igaunijas valdības vārdā – *N. Grünberg*, pārstāve,
- Francijas valdības vārdā – *C. Mosser* un *E. de Moustier*, pārstāves,
- Austrijas valdības vārdā – *A. Posch* un *J. Schmoll*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *P. Ondrušek* un *H. Støvlbæk*, kā arī *L. Haasbeek*, pārstāvji,

ņemot vērā lēmumu, kas pieņemts pēc ģenerālvokāta uzklauššanas, izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.) 18. panta 1. punktu, 33. un 49. pantu, kā arī šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. punktu un 10. punkta a) apakšpunktu un Padomes Direktīvas 92/13/EEK (1992. gada 25. februāris), ar ko koordinē normatīvos un administratīvos aktus par to, kā piemēro Kopienas noteikumus par līgumu piešķiršanas procedūrām, ko piemēro subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē (OV 1992, L 76, 14. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/23/ES (OV 2014, L 94, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “Direktīva 92/13”), 2.d panta 1. punkta a) apakšpunktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Simonsen & Weel A/S*, no vienas puses, un *Region Nordjylland* (Ziemeļjūtlāndes reģions, Dānija) un *Region Syddanmark* (Dienviddānijas reģions) (turpmāk tekstā kopā – “Reģioni”), no otras puses, par šo reģionu lēmumu noslēgt pamatnolīgumu ar *Nutricia A/S*.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2014/24

3 Direktīvas 2014/24 59.–62. apsvērumā ir noteikts:

“(59) Savienības publisko iepirkumu tirgos vērojama spēcīga tendence, proti, publisko iepirkumu rīkotāji cenšas apvienot pieprasījumu, lai iegūtu apjomradītus ietaupījumus, tostarp zemākas cenas un darījuma izmaksas, un lai uzlabotu un padarītu profesionālāku iepirkuma pārvaldību. To var panākt, koncentrējot iegādes vai nu pēc iesaistīto līgumslēdzēju iestāžu skaita, vai pēc apmēra un vērtības laika gaitā. Tomēr iegāžu apvienošana un centralizēšana būtu rūpīgi jāuzrauga, lai izvairītos no pirktspējas pārmērīgas koncentrācijas un slepenām norunām un saglabātu pārredzamību un konkurenci, kā arī iespējas MVU piekļūt tirgum.

(60) Tiek plaši izmantots tāds instruments kā pamatnolīgumi, ko visā Eiropā uzskata par efektīvu iepirkuma metodi. Tāpēc tas lielā mērā būtu jāatstāj nemainīts. Tomēr ir jāprecizē daži aspekti, jo īpaši tas, ka pamatnolīgumus nevajadzētu izmantot līgumslēdzējām iestādēm, kas nav tajos norādītas. Šim nolūkam līgumslēdzējām iestādēm, kas ir konkrēta pamatnolīguma puses, jau no paša sākuma vajadzētu būt skaidri norādītām vai nu pēc nosaukuma, vai ar citiem līdzekļiem, piemēram, ar atsauci uz līgumslēdzēju iestāžu konkrētu kategoriju skaidri norobežotā ģeogrāfiskā apgabalā, tā lai varētu viegli un nepārprotami identificēt attiecīgās līgumslēdzējas iestādes. Līdzīgā kārtā pamatnolīgumam nevajadzētu būt atvērtam jaunu ekonomikas dalībnieku ienākšanai, kad tas jau noslēgts. [..]

(61) [..]

Līgumslēdzējām iestādēm vajadzētu dot lielāku elastību, veicot iepirkumus saskaņā ar pamatnolīgumiem, kas noslēgti ar vairāk nekā vienu ekonomikas dalībnieku un kuros izklāstīti visi noteikumi.

[..] Pamatnolīgumus nevajadzētu izmantot nepiemērotā veidā vai tā, lai traucētu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci. Atbilstīgi šai direktīvai līgumslēdzējām iestādēm nevajadzētu būt pienākumam saskaņā ar minēto pamatnolīgumu iepirkt būvdarbus, piegādes vai pakalpojumus, uz kuriem šis pamatnolīgums attiecas.

(62) Būtu arī jāpaskaidro, ka, kaut gan tādu līgumu slēgšanas tiesības, kuru pamatā ir pamatnolīgumi, piešķir pirms paša pamatnolīguma termiņa beigām, tomēr atsevišķu šādu līgumu termiņiem, kuru pamatā ir pamatnolīgums, nav jāsakrīt ar attiecīgā pamatnolīguma termiņa ilgumu, bet varētu attiecīgā gadījumā būt īsāki vai garāki. [..]

Būtu arī jāpaskaidro, ka varētu būt izņēmuma gadījumi, kad vajadzētu atļaut pašu pamatnolīgumu termiņu paredzēt ilgāku par četriem gadiem. Šādi gadījumi, kuriem vajadzētu būt pienācīgi pamatotiem, jo īpaši ar pamatnolīguma priekšmetu, varētu, piemēram, rasties tad, ja ekonomikas dalībnieku rīcībā ir jābūt aprīkojumam, kura amortizācijas laikposms ir ilgāks par četriem gadiem un kuram ir jābūt pieejamam jebkurā brīdī visā pamatnolīguma darbības laikā.”

- 4 Šīs direktīvas 5. panta “Iepirkuma paredzamās vērtības aprēķināšanas metodes” 5. punktā ir paredzēts:

“Pamatnolīgumu un dinamisko iepirkumu sistēmu gadījumā vērtība, kas jāņem vērā, ir visu to līgumu maksimālā paredzamā vērtība bez [pievienotās vērtības nodokļa (PVN)], kuri paredzēti visā pamatnolīguma vai dinamiskās iepirkumu sistēmas darbības laikā.”

- 5 Saskaņā ar minētās direktīvas 18. panta, kurā ir izklāstīti “iepirkuma principi”, 1. punkta pirmo daļu:

“Līgumslēdzējas iestādes nodrošina vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret visiem ekonomikas dalībniekiem un rīkojas pārredzami un samērīgi.”

- 6 Direktīvas 2014/24 33. pantā “Pamatnolīgumi” ir noteikts:

“1. Līgumslēdzējas iestādes var slēgt pamatnolīgumus ar noteikumu, ka tās piemēro šajā direktīvā paredzētās procedūras.

Pamatnolīgums ir vienošanās, ko viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un viens vai vairāki ekonomikas dalībnieki noslēdz ar mērķi noteikt noteikumus līgumiem, kuru slēgšanas tiesības plānots piešķirt konkrētā laikposmā, jo īpaši attiecībā uz cenu un – vajadzības gadījumā – paredzēto daudzumu.

Pamatnolīguma termiņš nepārsniedz četrus gadus, izņemot pienācīgi pamatotos ārkārtas gadījumos, jo īpaši tad, ja to pamato pamatnolīguma priekšmets.

2. Tiesības slēgt līgumus, kuri balstās uz pamatnolīgumu, piešķir saskaņā ar šajā punktā un 3. un 4. punktā noteiktajām procedūrām.

[..]

Ar līgumiem, kuri balstās uz pamatnolīgumu, nekādā gadījumā nedrīkst būtiski grozīt pamatnolīguma noteikumus, jo īpaši 3. punktā minētajā gadījumā.

3. Ja pamatnolīgums ir noslēgts ar vienu ekonomikas dalībnieku, tiesības slēgt līgumus, kas balstās uz minēto pamatnolīgumu, piešķir atbilstoši pamatnolīguma noteikumiem.

[..]”

- 7 Šīs direktīvas 49. pantā “Paziņojumi par līgumu” ir paredzēts:

“Paziņojumus par līgumu izmanto iepirkuma izsludināšanai attiecībā uz visām procedūrām, neskarot 26. panta 5. punkta otro daļu un 32. pantu. Paziņojumos par līgumu iekļauj V pielikuma C daļā norādīto informāciju, un tos publicē saskaņā ar 51. pantu.”

- 8 Atbilstoši minētās direktīvas 53. panta “Iepirkuma procedūras dokumentu elektroniskā pieejamība” 1. punkta pirmajai daļai:

“Līgumslēdzējas iestādes neierobežotā un pilnā apmērā bez maksas piedāvā tiešu elektronisko piekļuvi iepirkuma procedūras dokumentiem, sākot no dienas, kad publicēts paziņojums saskaņā ar 51. pantu, vai no dienas, kurā tika nosūtīts uzaicinājums apstiprināt ieinteresētību. Paziņojuma vai uzaicinājuma

apstiprināt ieinteresētību tekstā norāda interneta adresi, kurā var piekļūt iepirkuma procedūras dokumentiem.”

9 Direktīvas 2014/24 72. pantā “Līgumu izmaiņas to darbības laikā” ir noteikts:

“1. Līgumus un pamatlīgumus bez jaunas iepirkuma procedūras saskaņā ar šo direktīvu var grozīt šādos gadījumos:

[..]

e) ja izmaiņas – neatkarīgi no to vērtības – nav būtiskas 4. punkta nozīmē.

Līgumslēdzējas iestādes, kuras šā punkta b) un c) apakšpunktā minētajos gadījumos ir veikušas izmaiņas līgumā, publicē attiecīgu paziņojumu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*. Šāds paziņojums ietver V pielikuma G daļā norādīto informāciju, un to publicē saskaņā ar 51. pantu.

[..]

4. Līguma vai pamatlīguma izmaiņas tā darbības laikā uzskata par būtiskām 1. punkta e) apakšpunkta nozīmē, ja to dēļ līguma vai pamatlīguma raksturs kļūst materiāli atšķirīgs no sākotnēji noslēgtā. Jebkurā gadījumā, neskarot 1. un 2. punktu, izmaiņas uzskata par būtiskām, ja tās atbilst vienam vai vairākiem šādiem nosacījumiem:

a) ar izmaiņām ievieš nosacījumus, kas – ja tie būtu bijuši ietverti sākotnējā iepirkuma procedūrā – būtu ļāvuši piedalīties citiem kandidātiem, nevis sākotnēji atlasītajiem vai arī būtu ļāvuši pieņemt citu piedāvājumu, nevis sākotnēji pieņemto, vai arī būtu iepirkuma procedūrai piesaistījuši papildu dalībniekus;

b) izmaiņu dēļ līguma vai pamatlīguma saimnieciskais līdzsvars mainās par labu darbuzņēmējam tādā veidā, kāds nebija paredzēts sākotnējā līgumā vai pamatlīgumā;

c) izmaiņas būtiski paplašina līguma vai pamatlīguma darbības jomu;

d) ja darbuzņēmēju, kam līgumslēdzēja iestāde sākotnēji piešķīra tiesības slēgt līgumu, aizstāj ar jaunu darbuzņēmēju kādos citos, nevis 1. punkta d) apakšpunktā paredzētajos gadījumos.

5. Jauna iepirkuma procedūra saskaņā ar šo direktīvu ir vajadzīga, lai publiska līguma vai pamatlīguma noteikumos tā darbības laikā veiktu kādas citas, nevis šā panta 1. un 2. punktā paredzētās izmaiņas.”

10 Šīs direktīvas 91. pantā ir paredzēts:

“[Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvu 2004/18/EK [(2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.)] atceļ no 2016. gada 18. aprīļa.

Atsauces uz atcelto direktīvu uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu un lasa saskaņā ar atbilstības tabulu XV pielikumā.”

- 11 Minētās direktīvas V pielikumā ir norādīta “informācija, kas jāiekļauj paziņojumos”. Šī pielikuma B daļā ir izklāstīta “informācija, kas jāiekļauj iepriekšējos informatīvajos paziņojumos (kā minēts 48. pantā)”. Šīs daļas II sadaļā ir norādīta “papildu informācija, kas jāsniedz, ja ar paziņojumu izsludina iepirkumu (48. panta 2. punkts)”.
- 12 Šajā informācijā tostarp ietilpst šīs II sadaļas 7. punktā minētā informācija, kas ir formulēta šādi:
“Ciktāl tas jau ir zināms, aplēstais kopējais līguma(-u) apjoms; ja līgums ir sadalīts daļās, šo informāciju sniedz par katru daļu.”
- 13 Minētā V pielikuma C daļā “Informācija, kas jāiekļauj paziņojumos par līgumu (kā minēts 49. pantā)” ir noteikts:
“[..]
2. E-pasta vai interneta adrese, kurā būs neierobežoti un pilnā apmērā bez maksas tieši pieejami iepirkuma procedūras dokumenti.
[..]
[..]
5. CPV kodi; ja līgums ir sadalīts daļās, šo informāciju sniedz par katru daļu.
[..]
7. Iepirkuma apraksts: būvdarbu veids un apjoms, piegāžu veids un daudzums vai vērtība, pakalpojumu veids un apjoms. Ja līgums ir sadalīts daļās, šo informāciju sniedz par katru daļu. Atbilstīgā gadījumā visu iespēju apraksts.
8. Paredzētā kopējā līguma(-u) apjoma secība; ja līgums ir sadalīts daļās, šo informāciju sniedz par katru daļu.
[..]
10. Piegāžu, būvdarbu vai pakalpojumu piegādes vai sniegšanas termiņi un, ciktāl zināms, līguma darbības ilgums.
a) Pamatlīguma gadījumā – norāde par pamatlīguma plānoto darbības laiku, vajadzības gadījumā norādot iemeslus, ja darbības laiks pārsniedz četrus gadus; ciktāl iespējams, norāde par piešķiramo līguma slēgšanas tiesību vērtību vai apjoma secību un periodiskumu, skaitu un – attiecīgā gadījumā – dalībai ierosinātais maksimālais ekonomikas dalībnieku skaits.
[..]
[..]”

Īstenošanas regula (ES) 2015/1986

- 14 Komisijas Īstenošanas regulas (ES) 2015/1986 (2015. gada 11. novembris), ar ko izveido standarta veidlapas paziņojumu publicēšanai publisko iepirkumu jomā un atceļ Īstenošanas regulu (ES) Nr. 842/2011 (OV 2015, L 296, 1. lpp.), II pielikumā ir ietverta standarta veidlapa, kurā ir norādītas dažādas ailes, ko attiecīgā gadījumā var aizpildīt vai kas ir jāaizpilda līgumslēdzējai iestādei vai līgumslēdzējam.
- 15 Šīs veidlapas II iedaļā “Priekšmets” ir nošķirts “iepirkuma apjoms” un tā “apraksts”.
- 16 Iedaļā par iepirkuma apjomu ir ietverta II.1.5. aile “Paredzamā kopējā vērtība”. Šajā ailē ir atsauce uz standarta veidlapas 2. zemspītras piezīmi, kurā ir minēta tikai adverbiāla vārdkopa “ja piemērojams”. Minētajā ailē līgumslēdzējai iestādei vai līgumslēdzējam ir jānorāda iepirkuma vērtība bez PVN un šim nolūkam izmantotā valūta, precizējot, ka – “pamatnolīgumu vai dinamisko iepirkumu sistēmu gadījumā – [runa ir par] paredzam[o] līgumu kopēj[o] maksimāl[o] vērtīb[u] visā pamatnolīguma vai dinamiskā[s] iepirkuma [sistēmas] darbības laikā”.
- 17 Iedaļā par iepirkuma aprakstu ir iekļauta II.2.1. aile, kurā ir jānorāda līguma “nosaukums”. Šajā ailē ir ietverta apakškategorija ar nosaukumu “Daļas numurs”, kura arī ir saistīta ar 2. zemspītras piezīmi “ja piemērojams”.
- 18 II.2.6. ailē “Paredzamā vērtība” ir noteikts, ka līgumslēdzējai iestādei vai līgumslēdzējam ir jānorāda līguma vērtība bez PVN, kā arī šim nolūkam izmantotā valūta, un ir precizēts, ka – “attiecībā uz pamatnolīgumiem un dinamiskām iepirkuma sistēmām – [runa ir par] paredzam[o] kopēj[o] maksimāl[o] vērtīb[u] visam šīs daļas darbības laikam”.

Direktīva 89/665/EEK

- 19 Padomes Direktīva 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV 1989, L 395, 33. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2014/23 (turpmāk tekstā – “Direktīva 89/665”), ir piemērojama pamatlietas faktiem, jo šīs pēdējās minētās direktīvas transponēšanas termiņš ir 2016. gada 18. aprīlis.
- 20 Direktīvas 89/665 sākotnējā redakcija iepriekš tika grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2007/66/EK (2007. gada 11. decembris) (OV 2007, L 335, 31. lpp.). Direktīvas 2007/66 13., 14. un 17. apsvērumā ir noteikts:
 - “(13) Būtu jāparedz iedarbīgas, samērīgas un preventīvas sankcijas, lai apkarotu līgumu nelikumīgu tiešu slēgšanu, ko Tiesa ir kvalificējusi kā visbūtiskāko [Savienības] tiesību aktu pārkāpumu publiskā iepirkuma jomā no līgumslēdzējas iestādes vai līgumslēdzēja subjekta puses. Tādēļ līgums, kas ir iznākums nelikumīgai tiešai piešķiršanai, parasti būtu jāuzskata par spēkā neesošu. Spēkā neesamība nedrīkstētu būt automātiska, bet tā būtu jāapstiprina neatkarīgai pārskatīšanas struktūrai vai arī šādai struktūrai būtu jāpieņem lēmums par to.
 - (14) Spēkā neesamība ir visiedarbīgākais veids, lai atjaunotu konkurenci un izveidotu jaunas uzņēmējdarbības iespējas uzņēmējiem, kam nelikumīgi liegta iespēja konkurēt. Tiešai piešķiršanai šīs direktīvas nozīmē būtu jāietver jebkāda līgumu slēgšanas tiesību piešķiršana bez paziņojuma par līgumu iepriekšējas publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* Direktīvas 2004/18/EK nozīmē. Tas atbilst procedūrai bez iepriekšējas konkursa

izsludināšanas [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvas 2004/17/EK [(2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (OV 2004, L 134, 1. lpp.)] izpratnē.

[..]

(17) Pārskatīšanas procedūrai vajadzētu būt pieejamai vismaz ikvienai personai, kura ir vai ir bijusi ieinteresēta iegūt konkrēta līguma slēgšanas tiesības un kurai ar varbūtējo pārkāpumu ir vai var tikt nodarīts kaitējums.”

21 Direktīvas 89/665 1. panta “Darbības joma un pārskatīšanas procedūru pieejamība” 1. punktā ir paredzēts:

“Šo direktīvu piemēro līgumiem, kas minēti Direktīvā [2014/24], izņemot gadījumus, kad šādi līgumi ir izslēgti no minētās direktīvas piemērošanas jomas saskaņā ar minētās direktīvas 7., 8., 9., 10., 11., 12., 15., 16., 17. un 37. pantu.

[..]

Šīs direktīvas nozīmē līgumi ietver publiskus līgumus, pamatlīgumus, būvdarbu un pakalpojumu koncesijas un dinamiskas iepirkumu sistēmas.

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka attiecībā uz līgumiem, uz ko attiecas Direktīva [2014/24/] vai Direktīva [2014/23], līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un jo īpaši iespējami ātri pārskatīt saskaņā ar šīs direktīvas 2.–2.f pantā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka ar šādiem lēmumiem ir pārkāpti Savienības tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai attiecīgās valsts noteikumi, ar kuriem transponē minētos tiesību aktus.”

22 Saskaņā ar Direktīvas 89/665 2.d panta “Spēkā neesamība” 1. punktu:

“Dalībvalstis nodrošina, ka visos turpmāk norādītajos gadījumos līgumu par spēkā neesošu atzīst no līgumslēdzējas iestādes neatkarīga pārskatīšanas struktūra vai ka tā spēkā neesamība ir šādas pārskatīšanas struktūras lēmuma iznākums:

a) ja līgumslēdzēja iestāde ir līguma slēgšanas tiesības piešķirusi bez paziņojuma par līgumu iepriekšējas publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* un tas nav bijis atļauts saskaņā ar Direktīvu 2014/24/ES vai Direktīvu 2014/23/ES;

[..].”

Direktīva 92/13

23 Direktīvas 92/13 1. panta “Darbības joma un pārskatīšanas procedūru pieejamība” 1. punkta pirmajā un otrajā daļā ir noteikts:

“Šo direktīvu piemēro līgumiem, kas minēti [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvā 2014/25/ES [(2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.)], izņemot gadījumus, kad šādi līgumi ir izslēgti no minētās direktīvas darbības jomas saskaņā ar minētās direktīvas 18. līdz 24. pantu, 27. līdz 30. pantu, 34. vai 55. pantu.

Šīs direktīvas nozīmē līgumi ietver piegādes, būvdarbu un pakalpojumu līgumus, būvdarbu un pakalpojumu koncesijas, pamatnolīgumus un dinamiskas iepirkumu sistēmas.”

- 24 Direktīvas 92/13 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkta formulējums ir analogs Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkta formulējumam.

Dānijas tiesības

Likums par publiskajiem iepirkumiem

- 25 2015. gada 15. decembra *Udbudsloven, lov nr. 1564* (Likums Nr. 1564 par publisko iepirkumu), redakcijā, kas piemērojama pamatlīetas faktiem (turpmāk tekstā – “Publisko iepirkumu likums”), ar kuru Dānijas tiesībās ir transponēta Direktīva 2014/24, ir ietverta I sadaļa “Vispārīgi noteikumi”, kurā ietilpst šī likuma 1.–38. pants.

- 26 Minētā likuma 2. panta “Vispārējie principi” 1. punktā ir paredzēts:

“Attiecībā uz II līdz IV sadaļā minētajiem publiskā iepirkuma līgumiem līgumslēdzēja iestāde ievēro vienlīdzīgas attieksmes, pārskatāmības un samērīguma principus.”

- 27 Šī paša likuma 24. pantā tostarp ir ietvertas šādas definīcijas:

“[..]

24) “publiski līgumi” ir līgumi par atlīdzību, kuri rakstveidā noslēgti starp vienu vai vairākiem ekonomikas dalībniekiem un vienu vai vairākām līgumslēdzējām iestādēm un kuru mērķis ir būvdarbu izpilde, produktu piegāde vai pakalpojumu sniegšana;

[..]

30) “pamatnolīgums” ir nolīgums, ko viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un viens vai vairāki ekonomikas dalībnieki noslēdz ar mērķi paredzēt nosacījumus līgumiem, kuru slēgšanas tiesības plānots piešķirt konkrētā laika posmā, jo īpaši attiecībā uz cenu un, attiecīgā gadījumā, uz paredzēto apjomu.”

- 28 Publisko iepirkumu likuma II sadaļā, kas attiecas uz “publiskiem iepirkumiem, kuru vērtība pārsniedz robežvērtību”, ir ietverts tā 39.–185. pants.

- 29 Šī likuma 56. pantā ir noteikts:

“Atklātā procedūrā ikviens ekonomikas dalībnieks var iesniegt piedāvājumu, atsaucoties uz paziņojumu par līgumu. Paziņojumā par līgumu iekļauj Direktīvas [2014/24] V pielikuma C daļā norādīto informāciju. Līgumslēdzēja iestāde izmanto šī likuma 128. panta 3. punktā minēto standarta veidlapu.”

- 30 Saskaņā ar minētā likuma 128. pantu:

“1. Līgumslēdzēja iestāde paziņojumu par paredzamo publisko iepirkumu izmanto kā līdzekli konkursam visās procedūrās, izņemot sarunu procedūru bez iepriekšēja paziņojuma [..].

2. Paziņojumos par līgumu iekļauj Direktīvas [2014/24] V pielikuma C daļā paredzēto informāciju.

3. Paziņojumu par paredzamo publisko iepirkumu sagatavo pēc Eiropas Komisijas noteikto standarta veidlapu paraugiem, elektroniski nosūta Eiropas Savienības Publikāciju birojam un publicē saskaņā ar Direktīvas [2014/24] VIII pielikumu.

[..]”

Likums par publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisiju

- 31 2016. gada 2. jūnija *Lov om Klagenævnet for Udbud, lovbekendtgørelse nr. 593* (Likums par publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisiju, Kodifikācijas rīkojums Nr. 593), ar kuru īsteno Direktīvu 92/13, 17. panta 1. punkta 1. apakšpunktā ir paredzēts:

“Līgumu, uz kuru attiecas Likuma par publiskajiem iepirkumiem II vai III sadaļa vai Direktīva [2014/25], atzīst par spēkā neesošu, ja:

- 1) līgumslēdzēja iestāde, pārkāpjot Publisko iepirkumu likumu vai Savienības tiesību normas publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas jomā, ir noslēgusi līgumu, iepriekš nepublicējot paziņojumu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, tomēr ievērojot 4. panta noteikumus,

[..].”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 32 Reģioni ar 2019. gada 30. aprīļa paziņojumu par līgumu izsludināja atklātu publiskā iepirkuma procedūru Direktīvas 2014/24 izpratnē, lai noslēgtu pamatnolīgumu uz četriem gadiem starp Ziemeļjūtlandes reģionu un vienu saimnieciskās darbības subjektu mākslīgās barošanas zondes komplektu iegādei pacientiem, kuri saņem aprūpi mājās un veselības aprūpes iestādēs.
- 33 Paziņojumā par līgumu bija precizēts, ka Dienviddānijas reģions piedalīsies tikai “izvēles kārtībā” un ka kandidātiem ir jāiesniedz piedāvājumi attiecībā uz “visām līguma pozīcijām”.
- 34 Turklāt šajā paziņojumā nebija ietverta ne informācija par pamatnolīguma attiecībā uz Ziemeļjūtlandes reģionu vai – “izvēles kārtībā” – Dienviddānijas reģionu iepirkuma paredzamo vērtību, ne informācija par pamatnolīgumu maksimālo vērtību vai saskaņā ar pamatnolīgumiem iegādājamo preču paredzamo vai maksimālo daudzumu.
- 35 Kā izriet no minētā paziņojuma 3. pielikuma, “norādītās aplēses un paredzamais patērējams apjoms tikai atspoguļo līgumslēdzēju iestāžu prognozes attiecībā uz līgumā paredzēto pakalpojumu patēriņu. Tādēļ līgumslēdzējas iestādes ar pamatnolīgumu neuzņemas pirkto noteiktu pakalpojumu daudzumu vai veikt pirkumus par noteiktu summu. Citiem vārdiem sakot, faktiskais patēriņš var izrādīties lielāks vai mazāks, nekā norādīts aplēsēs”. Pamatnolīgums arī nebūtu jāuzskata par ekskluzīvu, jo līgumslēdzēja iestāde varēja iegādāties līdzīgas preces no citiem piegādātājiem, ievērojot publiskos iepirkumus reglamentējošos noteikumus.

- 36 Ar 2019. gada 9. augusta lēmumu Reģioni uzskatīja, ka *Nutricia* piedāvājums ir visizdevīgākais un ka šī sabiedrība ir ieguvusi līguma slēgšanas tiesības. 2019. gada 19. augustā *Simonsen & Weel* cēla prasību *Klagenævnet for Udbud* (Publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisija, Dānija), lūdzot atcelt šo lēmumu.
- 37 Tā kā šī tiesa šai prasībai nepiešķīra apturošu iedarbību, Ziemeļjūtlandes reģions noslēdza pamatnolīgumu ar izraudzīto pretendentu. Savukārt Dienviddānijas reģions neizvēlējās to noslēgt.
- 38 Prasības pamatojumam *Simonsen & Weel* apgalvo, pirmkārt, ka, paziņojumā par līgumu nenorādīdami saskaņā ar pamatlietā aplūkoto pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamo daudzumu vai paredzamo vērtību, Reģioni tostarp ir pārkāpuši Direktīvas 2014/24 49. pantu, vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principus, kas noteikti šīs direktīvas 18. panta 1. punktā, kā arī minētās direktīvas V pielikuma C daļas 7. punktu.
- 39 Otrkārt, Reģioniem esot jānorāda maksimālais to preču daudzums, kuras var iegādāties, izpildot pamatnolīgumu, vai tā kopējā maksimālā vērtība, pretējā gadījumā tie varētu mākslīgi sadalīt šo pamatnolīgumu visā tā darbības laikā pretrunā judikatūrai, kas izriet no 2018. gada 19. decembra sprieduma *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice* (C-216/17, EU:C:2018:1034).
- 40 Attiecībā uz paredzamā daudzuma vai vērtības nenorādīšanu Reģioni tostarp iebilst, ka pienākums paziņojumā par līgumu norādīt konkrētu apjomu vai vērtību neattiecas uz pamatnolīgumiem. No paša Direktīvas 2014/24 33. panta 1. punkta formulējuma izrietot, ka aplēstos paredzētos daudzumus var norādīt “vajadzības gadījumā”, kas nozīmē, ka šāda līgumslēdzēja iestādes norāde ir fakultatīva.
- 41 Attiecībā uz to, ka nav norādīts maksimālais preču daudzums, ko var iegādāties, izpildot pamatnolīgumu, vai tā kopējā maksimālā vērtība, Reģioni apgalvo, ka 2018. gada 19. decembra sprieduma *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice* (C-216/17, EU:C:2018:1034) risinājums attiecas tikai uz situācijām, kad līgumslēdzēja iestāde rīkojas citu līgumslēdzēju iestāžu vārdā, kuras tiešā veidā nav pamatnolīguma puses, bet tas tā nebija šajā gadījumā. Turklāt no šī sprieduma izrietot, ka ir ievēroti pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi, jo kopējais pakalpojumu apjoms ir norādīts pašā pamatnolīgumā vai kādā citā ar līgumu saistītā dokumentā.
- 42 Turklāt tāda iepirkuma gadījumā, kas attiecas uz pamatnolīgumu, jautājums par to, vai tas tiek īstenots citu līgumslēdzēju iestāžu vārdā, esot izšķirošs, kas arī izrietot no Direktīvas 2014/24 59.–62. apsvēruma. 2018. gada 19. decembra sprieduma *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice* (C-216/17, EU:C:2018:1034) 61. punktā minētā prasība par maksimālā apjoma vai maksimālās vērtības norādīšanu nevarot tikt paplašināti attiecināta uz gadījumiem, kas nav salīdzināmi ar šajā lietā aplūkoto gadījumu. Konkrētajā gadījumā Reģioni apgalvo, ka tie ir izsludinājuši neekskluzīvu un nesinalagmātisku pamatnolīgumu un iepirkuma procedūras brīdī nezināja par konkrētu iepirkuma vajadzību apjomu vai cenu limeni attiecībā uz “atsevišķiem līgumiem”. Līdz ar to tās neesot varējušas veikt uzticamas pamatnolīguma vērtības aplēses.
- 43 Līdz ar to *Klagenævnet for Udbud* (Publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisija) jautā par iespēju piemērot pēc analogijas 2018. gada 19. decembra sprieduma *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice* (C-216/17, EU:C:2018:1034) risinājumu pamatlietā, ņemot vērā lietas, kurā ir pasludināts šis spriedums, īpašos apstākļus un to, ka

salīdzinājumā ar Direktīvas 2004/18, kas ir piemērojama šajā lietā, formulējumu Direktīvā 2014/24 attiecībā uz pamatnolīgumu ir atšķirības, pat ja tās ir nelielas. Tā it īpaši šaubās par to, vai maksimālajās robežās būtu jānorāda gan saskaņā ar pamatnolīgumu iegādājamo preču maksimālais daudzums, gan to maksimālā vērtība un vai attiecīgā gadījumā šāds maksimālais daudzums būtu jānosaka “no paša sākuma”, proti, paziņojumā par līgumu, kurā tas ir identisks paredzamajai vērtībai, un/vai iepirkuma specifikācijās, vai arī pietiek ar to, ka maksimālās robežas pirmoreiz tiek noteiktas pašā pamatnolīgumā, proti, konkursa procedūras beigās. Visbeidzot, gadījumā, ja līgumslēdzēja iestāde nav pareizi norādījusi šīs maksimālās robežas, iesniedzējtiesa jautā, vai, piemērojot Direktīvas 92/13 2.d pantu, uz šī pamata noslēgtais pamatnolīgums ir jāpielīdzina situācijai, kad nav publicēts paziņojums par līgumu, un vai līdz ar to ir jāuzskata, ka tas nav spēkā.

44 Šādos apstākļos *Klagenævnet for Udbud* (Publisko iepirkumu sūdzību izskatīšanas komisija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) a) Vai vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principi, kas ir noteikti Direktīvas [2014/24] 18. panta 1. punktā, kā arī šīs direktīvas 49. pantā, lasot kopsakarā ar tās V pielikuma C daļas 7. punktu un 10. punkta a) apakšpunktu, ir interpretējami tādējādi, ka paziņojumā par līgumu tādā gadījumā kā šis ir jāietver informācija par saskaņā ar pamatnolīgumu, uz kuru attiecas piedāvājums, veicamo piegāžu paredzamo daudzumu un/vai paredzamo vērtību?
- b) Ja atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, vai iepriekš minētie noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka informācija ir jānorāda attiecībā uz pamatlīgumu, pirmkārt, kopumā un/vai, otrkārt, attiecībā uz sākotnējo līgumslēdzēju iestādi, kas paziņojusi par savu nodomu noslēgt līgumu, pamatojoties uz uzaicinājumu pretendentiem (šajā gadījumā Ziemeļjūtlandes reģions), un/vai, treškārt, attiecībā uz sākotnējās līgumslēdzējas iestādes gaidām, kura tikai paziņojusi, ka tā piedalīsies “izvēles kārtībā” (šajā gadījumā Dienviddānijas reģions).
- 2) a) Vai vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principi, kas ir noteikti Direktīvas [2014/24] 18. panta 1. punktā un šīs pašas direktīvas 33. un 49. pantā, lasot kopsakarā ar tās V pielikuma C daļas 7. punktu un 10. punkta a) apakšpunktu, ir interpretējami tādējādi, ka paziņojumā par līgumu vai specifikācijās ir jānosaka saskaņā ar pamatnolīgumu, uz kuru attiecas piedāvājums, veicamo piegāžu maksimālais apjoms un/vai maksimālā vērtība tā, ka, attiecīgajam pamatlīgumam sasniedzot šo robežu, tas vairs nebūtu spēkā?
- b) Ja atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, vai iepriekš minētie noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka minētā maksimālā robeža ir jānorāda attiecībā uz pamatlīgumu, pirmkārt, kopumā un/vai, otrkārt, attiecībā uz sākotnējās līgumslēdzējas iestādes gaidām, kas paziņojusi par savu nodomu noslēgt līgumu, pamatojoties uz uzaicinājumu pretendentiem (šajā gadījumā Ziemeļjūtlandes reģions), un/vai, treškārt, attiecībā uz sākotnējās līgumslēdzējas iestādes gaidām, kura tikai paziņojusi, ka tā piedalīsies “izvēles kārtībā” (šajā gadījumā Dienviddānijas reģions).
- 3) Ja atbilde uz pirmo un/vai otro jautājumu ir apstiprinoša un ciktāl atbilde uz trešo jautājumu ir nepieciešama, vai Direktīvas [92/13] 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkts, lasot to kopsakarā ar Direktīvas [2014/24] 33. un 49. pantu, kā arī šīs pēdējās minētās direktīvas V pielikuma C daļas 7. punktu un 10. punkta a) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka apstāklis, ka “līgumslēdzējs līguma slēgšanas tiesības ir piešķīris bez paziņojuma iepriekšējās publicēšanas *Eiropas*

Savienības Oficiālajā Vēstnesī”, attiecas uz tādu lietu kā šī, kurā līgumslēdzēja iestāde par paredzamo pamatnolīgumu ir publicējusi paziņojumu par līgumu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, bet

- a) paziņojums par līgumu neatbilst prasībai norādīt piegāžu paredzamo daudzumu un/vai paredzamo vērtību saskaņā ar pamatnolīgumu, uz kuru attiecas piedāvājums, jo tā aprēķins ir noteikts iepirkuma specifikācijās, un
- b) līgumslēdzēja iestāde ir pārkāpusi prasību paziņojumā par līgumu vai iepirkuma specifikācijās noteikt piegāžu maksimālo daudzumu un/vai maksimālo vērtību saskaņā ar pamatnolīgumu, uz kuru attiecas iepirkums?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmā jautājuma a) daļu un otrā jautājuma a) daļu

- 45 Ar pirmā jautājuma a) daļu un otrā jautājuma a) daļu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2014/24 49. pants, šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. un 8. punkts, kā arī 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopsakarā ar minētās direktīvas 33. pantu un šīs direktīvas 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojumā par līgumu ir jānorāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība un ka, tiklīdz šīs robežas būs sasniegtas, minētais pamatnolīgums vairs nebūs spēkā.
- 46 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2014/24 33. panta 1. punkta otro daļu pamatnolīgums ir vienošanās, ko viena vai vairākas līgumslēdzējas iestādes un viens vai vairāki ekonomikas dalībnieki noslēdz ar mērķi definēt noteikumus līgumiem, kuru slēgšanas tiesības ir plānots piešķirt konkrētā laikposmā, jo īpaši attiecībā uz cenu un – vajadzības gadījumā – paredzēto daudzumu. Šī punkta pirmajā daļā ir noteikts, ka līgumslēdzējas iestādes var slēgt pamatnolīgumus ar noteikumu, ka tās piemēro šajā direktīvā paredzētās procedūras.
- 47 Direktīvas 2014/24 49. pantā ir paredzēts, ka paziņojumus par līgumu izmanto iepirkuma izsludināšanai attiecībā uz visām procedūrām, neskarot šīs direktīvas 26. panta 5. punkta otro daļu un 32. pantu. Paziņojumos par līgumu iekļauj V pielikuma C daļā norādīto informāciju, un tos publicē saskaņā ar šīs pašas direktīvas 51. pantu.
- 48 No tā izriet, ka Direktīvas 2014/24 49. pants un līdz ar to tās V pielikuma C daļa ir piemērojama pamatnolīgumiem.
- 49 Šajā ziņā konkrētas Direktīvas 2014/24 normas, lasot tās atsevišķi, ļauj noprast, ka līgumslēdzējai iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz iespēju paziņojumā par līgumu norādīt saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču maksimālo vērtību.
- 50 Direktīvas 2014/24 V pielikuma C daļas 8. punktā ir paredzēts, ka, ņemot vērā paziņojumā par līgumu norādāmo informāciju, līgumslēdzējai iestādei ir jānorāda paredzētā kopējā līguma(-u) apjoma secība; ja līgumam ir vairākas daļas, šo informāciju sniedz par katru daļu. Atsauce tikai uz “apjoma secību”, nevis uz precīzi noteiktu vērtību nozīmē to, ka aplēses, kuras ir jānorāda līgumslēdzējai iestādei, var būt aptuvenas.

- 51 Šīs C daļas 10. punkta, kas attiecas uz informāciju par piegāžu, būvdarbu vai pakalpojumu piegādes vai sniegšanas termiņiem un, ciktāl zināms, līguma darbības ilgumu, a) punktā, kas īpaši veltīts pamatnolīgumiem, ir noteikts, ka līgumslēdzējai iestādei, ciktāl iespējams, ir jānorāda piešķiramā līguma slēgšanas tiesību vērtība vai apjoma secība un periodiskums. No tā izriet, ka saskaņā ar šo tiesību normu līgumslēdzējas iestādes norāde par piešķiramo līgumu vērtību vai apjoma secību un periodiskumu netiek prasīta visos gadījumos.
- 52 Tāpat Direktīvas 2014/24 33. panta 1. punkta otrajā daļā ir minēts, ka pamatnolīguma mērķis ir “vajadzības gadījumā” noteikt paredzētos daudzumus. Atsaucoties uz adverbiālu vārdkopu “vajadzības gadījumā”, šajā tiesību normā konkrēti attiecībā uz piegādājamo preču daudzumiem ir precizēts, ka tie, ciktāl iespējams, ir jānorāda pamatnolīgumā. Tāpat no Īstenošanas regulas 2015/1986 II pielikumā esošās standarta veidlapas izriet, ka līgumslēdzējai iestādei nav jāaizpilda II.1.5. aile “Paredzamā kopējā vērtība”, jo šo vērtību var precizēt, “ja piemērojams”, kā tas izriet no atsaucē šajā sadaļā uz šīs veidlapas 2. zemspītras piezīmi.
- 53 No tā izriet, ka minēto normu gramatiska interpretācija vien nav izšķiroša, lai noteiktu, vai paziņojumā par līgumu ir jānorāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība.
- 54 Tomēr, ņemot vērā vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principus, kas minēti Direktīvas 2014/24 18. panta 1. punktā, kā arī šīs direktīvas vispārējo sistēmu, nevar pieļaut, ka līgumslēdzēja iestāde paziņojumā par līgumu atturas norādīt saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču maksimālo vērtību.
- 55 Proti, no citām Direktīvas 2014/24 normām izriet, ka līgumslēdzējai iestādei ir jānosaka pamatnolīguma, ko tā plāno noslēgt, saturs.
- 56 Pirmkārt, šīs direktīvas 5. panta, kas attiecas uz iepirkuma paredzamās vērtības aprēķina metodēm, 5. punktā ir paredzēts, ka pamatnolīgumu gadījumā vērtība, kas jāņem vērā, ir visu to līgumu paredzamā maksimālā vērtība bez PVN, kuri paredzēti visā pamatnolīguma darbības laikā.
- 57 Taču, tā kā līgumslēdzējai iestādei ir jānovērtē visu to līgumu paredzamā maksimālā vērtība bez PVN, kuri paredzēti visā pamatnolīguma darbības laikā, nekas tai neliedz darīt šo vērtību zināmu pretendentiem.
- 58 Tiesa tostarp ir balstījusies uz Direktīvas 2004/18 9. panta 9. punktu, kura formulējums ir identisks Direktīvas 2014/24 5. panta 5. punkta formulējumam, uzskatīdama 2018. gada 19. decembra sprieduma *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice* (C-216/17, EU:C:2018:1034) 60. punktā – lai arī pamatnolīgumu sākotnēji noslēgušajai līgumslēdzējai iestādei nav pienākuma darīt visu iespējamo, lai precizētu katra turpmāk noslēdzamā līguma vērtību un periodiskumu, tomēr tai ir obligāti jāprecizē paša pamatnolīguma kopējais un tātad maksimālais ar turpmākajiem līgumiem aptvertais [piegāžu] daudzums un/vai vērtība.
- 59 Otrkārt, piemērojot Direktīvas 2014/24 V pielikuma C daļas 7. punktu, līgumslēdzējai iestādei atbilstoši informācijai, kurai jābūt ietvertai paziņojumos par līgumu, ir jāraksturo līgums un šajā ziņā jānorāda kopējais pamatnolīguma aptvertu piegāžu daudzums vai vērtība. Šo pienākumu nevar izpildīt, nenorādot vismaz šo piegāžu maksimālo apjomu un/vai vērtību.

- 60 Turklāt, ja līgumslēdzējai iestādei ir jāaizpilda standarta veidlapa, kas ietverta Īstenošanas regulas 2015/1986 II pielikumā, tai šīs veidlapas II.2.6. ailē, kas attiecas uz paredzamo vērtību, ir jānorāda katras daļas kopējā maksimālā vērtība attiecībā uz tās kopējo ilgumu.
- 61 Turklāt ir jāuzsver, ka tādi Savienības pamatprincipi kā vienlīdzīgas attieksmes princips un pārskatāmības princips ir piemērojami pamatnolīguma noslēgšanas laikā, kā izriet no Direktīvas 2014/24 33. panta 1. punkta pirmās daļas. Taču no tā izrietošie gan vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas principi, gan pārskatāmības princips prasa, lai visi piešķiršanas procedūras nosacījumi un kārtība paziņojumā par līgumu vai specifikācijās būtu formulēti skaidri, precīzi un nepārprotami – tā, lai, pirmkārt, jebkuram saprātīgi informētam un samērā rūpīgam pretendētājam ļautu skaidri saprast to precīzu tvērumu un tos interpretēt vienādi un, otrkārt, līgumslēdzējai iestādei ļautu efektīvi pārbaudīt, vai pretendenta piedāvājumi atbilst kritērijiem, kuri reglamentē attiecīgo iepirkumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 19. decembris, *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice*, C-216/17, EU:C:2018:1034, 63. punkts).
- 62 Proti, tad, ja pamatnolīgumu sākotnēji noslēgusi līgumslēdzēja iestāde nebūtu precizējusi šā pamatnolīguma maksimālo vērtību vai apjomu, tiktu pārkāpti pārskatāmības princips un princips par vienlīdzīgu attieksmi pret pamatnolīguma noslēgšanā ieinteresētajiem ekonomikas dalībniekiem, kas ir noteikti tostarp Direktīvas 2014/24 18. panta 1. punktā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 19. decembris, *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice*, C-216/17, EU:C:2018:1034, 64. punkts).
- 63 Šajā ziņā tas, ka līgumslēdzēja iestāde norāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamo daudzumu un/vai vērtību, kā arī maksimālo daudzumu un/vai vērtību, ir ļoti būtiski pretendētājam, jo, pamatojoties uz šīm aplēsēm, tas varēs novērtēt savu spēju izpildīt no šī pamatnolīguma izrietošās saistības.
- 64 Turklāt, ja maksimālā paredzamā vērtība vai daudzums, uz kuru attiecas šāds nolīgums, nebūtu norādīti vai ja šāda norāde nebūtu juridiski saistoša, līgumslēdzēja iestāde varētu atkāpties no šī maksimālā daudzuma. Līdz ar to līgumslēdzēja līgumiskā atbildība varētu iestāties pamatnolīguma neizpildes dēļ, ja tas nespētu piegādāt līgumslēdzējas iestādes pieprasītos daudzumus, pat ja tie pārsniegtu paziņojumā par līgumu norādīto maksimālo daudzumu. Šāda situācija būtu pretrunā Direktīvas 2014/24 18. panta 1. punktā noteiktajam pārskatāmības principam.
- 65 Turklāt pārskatāmības princips varētu tikt pārkāpts ilgstoši, jo, kā tas izriet no šīs direktīvas 33. panta 1. punkta trešās daļas, pamatnolīgums var tikt noslēgts uz laiku līdz četriem gadiem vai pat ilgāk, tostarp ar pamatnolīguma mērķi pienācīgi pamatotos izņēmuma gadījumos. Turklāt, kā norādīts minētās direktīvas 62. apsvērumā, kaut gan tādu līgumu slēgšanas tiesības, kuru pamatā ir pamatnolīgumi, piešķir pirms pamatnolīguma spēkā esamības laikposma beigām, tomēr atsevišķu šādu līgumu termiņiem, kuru pamatā ir pamatnolīgums, noteikti nav jāsakrīt ar minētā pamatnolīguma spēkā esamības laikposma beigām, bet tie attiecīgā gadījumā varētu būt isāki vai garāki.
- 66 Visbeidzot, pienākuma noteikt ar pamatnolīgumu aptverto paredzamo maksimālo vērtību vai daudzumu plaša interpretācija varētu arī, pirmkārt, atņemt lietderīgo iedarbību Direktīvas 2014/24 33. panta 2. punkta trešajā daļā paredzētajam noteikumam, ka ar līgumiem,

kuru pamatā ir pamatnolīgums, nekādā gadījumā nevar būtiski grozīt minētajā pamatnolīgumā paredzētos nosacījumus un, otrkārt, ļaut izmantot [pamatnolīgumus] ļaunprātīgi vai tādā veidā, kas traucē, ierobežo vai izkropļo konkurenci, kā paredzēts minētās direktīvas 61. apsvērumā.

- 67 No tā izriet, ka prasībā, lai pamatnolīgumu sākotnēji noslēgusi līgumslēdzēja iestāde pamatnolīgumā norādītu šajā pamatnolīgumā paredzēto piegāžu maksimālo apjomu un vērtību, izpaužas aizliegums izmantot pamatnolīgumus ļaunprātīgi vai tādā veidā, kas traucē, ierobežo vai izkropļo konkurenci (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 19. decembris, *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice*, C-216/17, EU:C:2018:1034, 69. punkts).
- 68 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka pamatnolīgumu sākotnēji noslēgusi līgumslēdzēja iestāde drīkst uzņemt saistības savā un to citu šajā nolīgumā skaidri norādīto iespējamo līgumslēdzēju iestāžu vārdā tikai konkrēta apjoma un/vai maksimālās vērtības robežās un ka līdzko šī robeža tiks sasniegta, minētais nolīgums vairs nebūs spēkā (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 19. decembris, *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato – Antitrust un Coopservice*, C-216/17, EU:C:2018:1034, 61. punkts).
- 69 Tomēr ir jāsniedz divi papildu precizējumi.
- 70 Pirmkārt, saskaņā ar Direktīvas 2014/24 33. panta 2. punkta trešo daļu un 72. pantu ir pieņemami pamatnolīguma grozījumi, kuri nav būtiski, ņemot vērā, ka principā šādam grozījumam ir konsensuāls raksturs un līdz ar to tiek prasīta izraudzītā pretendenta piekrišana.
- 71 Otrkārt, saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču maksimālā daudzuma vai vērtības norādīšana vienādi var būt ietverta paziņojumā par līgumu vai iepirkuma specifikācijās, jo attiecībā uz pamatnolīgumu līgumslēdzējam iestādēm saskaņā ar Direktīvas 2014/24 53. panta 1. punktu elektroniskā veidā ir jānodrošina pilnīga un tieša bezmaksas piekļuve iepirkuma dokumentiem bez ierobežojumiem, sākot no šī paziņojuma publicēšanas dienas saskaņā ar šīs direktīvas 51. pantu.
- 72 Tādējādi šādu nosacījumu izpilde nodrošina Direktīvas 2014/24 18. panta 1. punktā noteikto pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošanu.
- 73 Savukārt šie principi nebūtu izpildīti gadījumā, ja ekonomikas dalībniekam, kas vēlas piekļūt minētajām specifikācijām, lai novērtētu piedāvājuma iesniegšanas lietderīgumu, būtu iepriekš jāizpauž interese līgumslēdzējai iestādei.
- 74 Šādos apstākļos uz pirmā jautājuma a) daļu un otrā jautājuma a) daļu ir jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 49. pants, šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. un 8. punkts, kā arī 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopā ar minētās direktīvas 33. pantu un tās 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojumā par līgumu ir jānorāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība un ka tiklīdz šī robeža tiks sasniegta, minētais pamatnolīgums vairs nebūs spēkā.

Par pirmā jautājuma b) daļu un otrā jautājuma b) daļu

- 75 Ar pirmā jautājuma b) daļu un otrā jautājuma b) daļu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/24 49. pants, kā arī šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. punkts un 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopā ar minētās direktīvas 33. pantu un tās 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretēt tādējādi, ka saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums vai vērtība, kā arī to maksimālais daudzums vai vērtība paziņojumā par līgumu ir jānorāda vispārīgi.
- 76 Kā izriet no atbildes, kas sniegta uz pirmā jautājuma a) daļu un otrā jautājuma a) daļu, tā kā paziņojumā par līgumu ir jānorāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība, Direktīvas 2014/24 18. panta 1. punktā noteiktie pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi ir pretrunā tam, ka līgumslēdzēja iestāde sniedz tikai daļēju informāciju par pamatnolīguma priekšmetu un apjomu, kas ir plānots kvantitatīvā un/vai finansiālā ziņā.
- 77 Šī informācija paziņojumā par līgumu varētu tikt norādīta vispārīgi, jo šāda norāde ir pietiekama, lai nodrošinātu šīs direktīvas 18. panta 1. punktā noteikto pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošanu.
- 78 Tomēr, lai pilnīgāk informētu pretendētus un ļautu tiem pēc iespējas labāk novērtēt piedāvājuma iesniegšanas izdevīgumu, līgumslēdzējai iestādei nekas neliedz noteikt papildu prasības un sadalīt saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču kopējo paredzamo daudzumu vai vērtību, lai raksturotu sākotnējās līgumslēdzējas iestādes, kura plāno noslēgt pamatnolīgumu, un tās(-o) sākotnējās(-o) līgumslēdzējas(-u) iestādes(-žu) vajadzības, kuras izvēles kārtībā ir izteikušas vēlmi piedalīties šajā pamatnolīgumā.
- 79 Tāpat līgumslēdzēja iestāde paziņojumā par līgumu atsevišķi var uzrādīt saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamo daudzumu un/vai vērtību, kā arī maksimālo daudzumu un/vai vērtību attiecībā uz katru līgumslēdzēju iestādi, neatkarīgi no tā, vai tām ir nodoms noslēgt pamatnolīgumu vai arī tās var izvēlēties to noslēgt. Tā tas it īpaši varētu būt gadījumā, ja, ņemot vērā vēlākos publiskā iepirkuma līgumu izpildes nosacījumus, ekonomikas dalībnieki tiek aicināti iesniegt piedāvājumus attiecībā uz visām daļām vai visām paziņojumā par līgumu minētajām pozīcijām vai arī ja turpmākie līgumi ir jāizpilda attālās vietās.
- 80 Līdz ar to uz pirmā jautājuma b) daļu un otrā jautājuma b) daļu ir jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 49. pants, kā arī šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. punkts un 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopā ar minētās direktīvas 33. pantu un tās 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretēt tādējādi, ka paziņojumā par līgumu saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība ir jānorāda vispārīgi un ka šajā paziņojumā var noteikt papildu prasības, ko līgumslēdzēja iestāde izlemtu tajās iekļaut.

Par trešo jautājumu

- 81 Vispirms ir jāatgādina – tas, ka iesniedzējtiesa prejudiciālo jautājumu ir formulējusi, atsaucoties uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai sniegt šai tiesai visus Savienības tiesību interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot iztiesājamo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā ir uz tiem atsaukusies. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas iesniegtās informācijas un tostarp no lēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu

pamatojuma ir tiesības izdalīt tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (skat. it īpaši spriedumus, 2009. gada 27. oktobris, *ČEZ*, C-115/08, EU:C:2009:660, 81. punkts; 2012. gada 22. marts, *Nilas* u.c., C-248/11, EU:C:2012:166, 31. punkts, kā arī 2017. gada 20. decembris, *Impresa di Costruzioni Ing. E. Mantovani un Guerrato*, C-178/16, EU:C:2017:1000, 28. punkts).

- 82 Šajā gadījumā Direktīva 92/13, kuras interpretāciju ir lūgusi iesniedzējtiesa, attiecas uz noteikumiem par publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrām, ko īsteno saimnieciskās darbības subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Šādi pakalpojumi netiek aplūkoti pamatlietā, kas attiecas uz prasībām saistībā ar publiskā iepirkuma procedūrām, kuras ir balstītas uz Direktīvu 2014/24 un kuras ir reģlamentētas Direktīvā 89/665, un pēdējās minētās direktīvas 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkts ir formulēts līdzīgi attiecīgās Direktīvas 92/13 normas formulējumam.
- 83 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir piemērojams gadījumā, kad paziņojums par līgumu ir publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, pat ja, pirmkārt, saskaņā ar plānoto pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai paredzamā vērtība izriet nevis no šī paziņojuma par līgumu, bet gan no iepirkuma specifikācijām un, otrkārt, nedz minētajā paziņojumā par līgumu, nedz iepirkuma specifikācijās nav minēts saskaņā ar minēto pamatnolīgumu piegādājamo preču maksimālais daudzums un/vai maksimālā vērtība.
- 84 Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punktā ir paredzēts, ka tad, ja paziņojums par līgumu iepriekš netiek publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* – un tas nav atļauts atbilstoši Direktīvas 2014/24 normām –, attiecīgajam līgumam vai, kā tas ir šajā gadījumā, attiecīgajam pamatnolīgumam zūd tā iedarbība.
- 85 Šis 2.d pants Direktīvas 89/665 sākotnējā redakcijā tika iekļauts ar Direktīvu 2007/66. Savienības likumdevējs ir izskaidrojis veiktos grozījumus, Direktīvas 2007/66 13. apsvērumā norādot, ka, lai cīnītos pret prettiesisku līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu pēc savstarpējas vienošanās, ko Tiesa 2005. gada 11. janvāra spriedumā *Stadt Halle un RPL Lochau* (C-26/03, EU:C:2005:5, 36. un 37. punkts) ir kvalificējusi kā visbūtiskāko Savienības tiesību aktu publisko iepirkumu jomā pārkāpumu, ko veic līgumslēdzēja iestāde vai līgumslēdzējs, būtu jāparedz efektīva, samērīga un preventīva sankcija un šajā ziņā jāuzskata, ka līgumam, kas ir prettiesiskas savstarpējas vienošanās rezultāts, principā būtu jābūt bez iedarbības. Šīs direktīvas 14. apsvērumā tā ir precizējusi, ka spēkā neesamība ir visefektīvākais veids, kā atjaunot konkurenci un radīt jaunas komerciālas iespējas uzņēmējiem, kuriem prettiesiski ir tikusi liegta iespēja piedalīties publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, un ka līgumos pēc savstarpējas vienošanās šīs direktīvas izpratnē būtu jāietver visi līgumi, kas noslēgti bez paziņojuma par līgumu iepriekšējās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* Direktīvas 2004/18 izpratnē.
- 86 Tādējādi no Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkta, lasot to kopsakarā ar Direktīvas 2007/66 13. un 14. apsvērumu, izriet, ka, pieņemot Direktīvu 2007/66, Savienības likumdevējs ir vēlējies piemērojamajās tiesībās ieviest bargu sankciju, kuras piemērošana tomēr būtu jāattiecina tikai uz vissmagākajiem Savienības publiskā iepirkuma tiesību pārkāpumu gadījumiem, proti, tādiem, kuros līgums ir ticis noslēgts pēc savstarpējas vienošanās bez iepriekšējas paziņojuma par līgumu publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

- 87 No tā izriet, ka būtu nesamērīgi šīs tiesību normas piemērošanu attiecināt uz tādu situāciju kā pamatlietā aplūkotā, kurā Reģioni publicēja paziņojumu par līgumu un padarīja pieejamas iepirkuma specifikācijas, šajā paziņojumā vai specifikācijās neminot saskaņā ar šo pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamo daudzumu un/vai paredzamo vērtību, kā arī maksimālo daudzumu un/vai maksimālo vērtību.
- 88 Šādā situācijā Direktīvas 2014/24 49. panta, lasot to kopā ar šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. un 8. punktu, kā arī 10. punkta a) apakšpunktu, pārkāpums nav tik smags, kā rezultātā būtu jāpiemēro Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētā sankcija.
- 89 Līgumslēdzējas iestādes pienākuma norādīt informāciju par pamatnolīguma apjomu neizpilde šādā gadījumā ir pietiekami uztverama, lai ekonomikas dalībnieks, kurš vēlas iesniegt piedāvājumu un kurš tārad būtu uzskatāms par informētu, to varētu noskaidrot.
- 90 Līdz ar to uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 89/665 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nav piemērojams gadījumā, kad paziņojums par līgumu ir publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, pat ja, pirmkārt, saskaņā ar plānoto pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai paredzamā vērtība izriet nevis no šī paziņojuma par līgumu, bet gan no iepirkuma specifikācijām un, otrkārt, ne paziņojumā par līgumu, ne iepirkuma specifikācijās nav minēts saskaņā ar minēto pamatnolīgumu piegādājamo preču maksimālais daudzums un/vai maksimālā vērtība.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 91 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK, 49. pants, šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. un 8. punkts, kā arī 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopā ar minētās direktīvas 33. pantu un tās 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojumā par līgumu ir jānorāda saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība un ka, tiklīdz šī robeža tiks sasniegta, minētais pamatnolīgums vairs nebūs spēkā.**
- 2) Direktīvas 2014/24 49. pants, kā arī šīs direktīvas V pielikuma C daļas 7. punkts un 10. punkta a) apakšpunkts, lasot tos kopā ar minētās direktīvas 33. pantu un tās 18. panta 1. punktā noteiktajiem vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem, ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojumā par līgumu saskaņā ar pamatnolīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai vērtība, kā arī maksimālais daudzums un/vai vērtība ir jānorāda vispārīgi un ka šajā paziņojumā var noteikt papildu prasības, ko līgumslēdzēja iestāde izlemtu tajās iekļaut.**

- 3) Padomes Direktīva 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris), 2.d panta 1. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nav piemērojams gadījumā, kad paziņojums par līgumu ir publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, pat ja, pirmkārt, saskaņā ar plānoto pamatlīgumu piegādājamo preču paredzamais daudzums un/vai paredzamā vērtība izriet nevis no šī paziņojuma par līgumu, bet gan no iepirkuma specifikācijām un, otrkārt, ne paziņojumā par līgumu, ne iepirkuma specifikācijās nav minēts saskaņā ar minēto pamatlīgumu piegādājamo preču maksimālais daudzums un/vai maksimālā vērtība.

[Paraksti]